

Reformacija:

- Cerkveno-politično gibanje v Zahodni Evropi v 16.stol.
- Nastopi proti napakam rimske Cerkve in papeža
- Zahteva reformo cerkve in vrnitev k pravi veri, preprosta cerkev, ki je bližja ljudem
- 31. oktober 1517 v Wittenbergu, Martin Luter 95 tez

Reformacija na Slovenskem:

- Večinoma kmetje, zato politični in kulturni razvoj zelo slab
- Kmečki upori zaradi turških vpadov, ni narodne zavesti
- Upravno razdeljeno in Kranjsko, Štajersko in Koroško, pod Habsburžani
- Cerkveno razdeljeni po Salzburg, Oglej in Bamberg
- Ustanovljena prva Škofija na Slovenskem (Ljubljanska), ni podpore slovenščini
- Ideje reformacije prinašajo študentje, trgovci, vojaki..
- 1562 pod Trubarjem ustanovljena Cerkev slovenskega jezika

Literarni in narodno-kulturni pomen:

- Slovenci postajajo pismeni, nastanke slovenske književnosti (vsak naj bere sv. Pismo v svojem jeziku)
- Biblija v slovenščini
- Nastaja neumetnostna, poučna in praktična
- Prva tiskarna in stanovska knjižnica (pod Trubarjem)
- Stik s sočasnim evropskim cerkveno- političnim razvojem (manj z literarno-umetniškim)

Dalmatin in ostali protestantski pisci:

- **Primož Trubar:** najpomembnejši predstavnik protestantizma. Zatekel se je v Nemčijo, kjer je napisal **Abecednik in Katekizem (1550)**.
- **Adam Bohorič:** piše abecednike, slovarje in slovnice. Najpomembnejša slovnica **Zimske urice (1584)**, prva slovenska neznanstvena slovnica.
- **Sebastjan Krelj:** napiše **Otročjo biblijo (1566)** (Katekizem)
- **Jurij Dalmatin:** **1584 prevod Biblije**, izide v Wittenbergu, 1500 izvodov.

katekizem -. knjiga z osnovami krščanskega nauka, navadno v obliki vprašanj in odgovorov

PRIMOŽ TRUBAR: EN REGIŠTER /.../ ENA KRATKA POSTILA

- Rojen 1508 v Rašici na Dolenjskem, psevdonim Rodoljub Ilirski
  - Sprva duhovniški poklic, veliko potuje med šolanjem, Salzburg, Reka
  - Škof Bonomo Trubarja posveti za duhovnika, kot vikar v Laškem
  - Kot pridigar v Ljubljani
  - Zardi širjenja protestantskih idej izgnan, odide v Nemčijo
  - Zelja približati ljudem sveto pismo
  - V glavnem piše cerkvena besedila
  - Prvi, ki narod nagovori s Slovenci
  - Za knjižni jezik dolenjščino, pisava gotica +šumniki in sičniki, kasneje latinica
  - Abecednik, Katekizem, Ta evangelij svetega Matevža, Ta prvi del novega testameta, Cerkovna ordnunga...
  - Začetnik slovenskega knjižnega jezika
-
- **Katekizem:** pojasnila protestantskih naukov
  - **Abecednik:** naučiti ljudi branja

Proti zidavi cerkva:

- V odlomku pripoveduje o ženskah, ki so govorile, da se jim prikazujejo svetniki, ti pa želijo da se sezidajo nove cerkve. Trubar temu ne verjame in temu pravi praznoverje.

Protestantske ideje v besedilu:

- Vrnitev k pravi veri brez izkrivljanja, kritika ljudske naivnosti in praznoverja

Tema: versko gibanje, ki usmerja ljudi k pobožnosti k zidavi novih cerkva.

Jezik in slog:

- Jezik je nazoren in realističen, šegav
- Arhaizmi (hočo- hočejo, pridiguju- pridigajo), Germanizmi (farmošter-župnik, ofer-dar)
- Slog je pridigarski.
- Metafor in metonimij ne uporablja
- Nazorne, preproste misli, pregledni stavki

JANEZ SVETOKRIŠKI: NA NOVIGA LEJTA DAN (BAROK)

- Rojen na sredini 17. Stoletja v Križu nad Vipavo
- Pravo ime je Tobia Lonelli
- Izvrsten pridigar
- V svojih delih nagovor: Kranjec, Slovenec...
- Izda 5 knjig verskih pridig **Sveti priročnik**

Barok:

- Književnost 17. In tudi 18. Stol.
- Baročni slog se sprva pojavi v likovni umetnosti, konec renesančnih harmoničnih oblik
- Številni okraski, pretiravanja (Robbov vodnjak v Lj.)
- V literaturi številne metafore, nasičeno besedno okrasje, izumetničen jezik..
- Poudarjena lepota, čutnost zoper misli o smrti...
- Na Slovenskem se razvije baročno cerkveno slovstvo
- V Franciji Klasicizem
- Janez Vajkard Valvasor -Slava vojvodine Kranjske

Pridiga:

- Prepričevati, verski ogovor za cerkveno rabo. Poudarjena je vzgojnost.
- Baročna pridiga bolj pestro in ponekod zabavno vsebino, in ne le razlaga biblijo

Alegorično moraliziranje:

- Alegorija pomeni blizu simbolu. Je uprizarjanje kake abstraktne ideje s pomočjo konkretnih likov in podob. Moraliziranje je vsiljivo svarjenje, poučevanje s stališča morale.

NA NOVIGA LEJTA DAN (odlomek v berilu za 1. letnik):

1. Zgodba o Liviji in njene možu. (zgodba o Sokratu in njegovi ženi Ksantipo). Okvirna zgodba. Moralni nauk: mož in žena drug do drugega potrpežljiva.
2. Zgodba o kosih oz. drozgih
3. Zgodba o malovrednem možu (+ o možu ki je imel 7 žena)

Retorične prvine:

- Nagovori, ponavljanja nauka o možu in ženi, odvisni govor, citati v latinščini, veliko nemških izposojenk, Eksempel, verizem (upodablja realno življenje)

Teme: čednost, greh, zveličanje, pogubljenje